

(המשך מעמוד 15)

הפרוע, פלסטיניה-א"י של סוף המאה הקודמת זו היתה מציאות אמיתית. גם כאן היו אידיאליים, שטטים שונים של אידיאליזם.

אתה מתכוון לערבים?

כן, הערבים בנייהארא. הם לא היו מיקשה אחת. היו שטטים ידירותיים והיו שטטים לוחמים.

היו לכם קשרים איתם?

בוודאי, עד שהגיעה לארץ העליה השניה עם הסיסמות של עבודה-עברית וסוציאליזם-גרוש. עד אז החיים פה היו יחסים-טובים ואפילו למעלה מזה. האוכלוסיה בשום פנים ואופן לא ראתה בחלוצים האלה אויב.

בשאתה היית ילד, היו יחסי שכנות?

בהחלט. אני זוכר שהייתי הולך עם אבי ברגל

„במילחמה העצמאות הייתי בן 12, תלמיד בגימנסיה, ואני זוכר שבחור כמה שבועות נהרגו כמעט כל המדריכים שלי ממנבי הצעיר“

או נוסע בכריכה, כשהוא היה הולך בענייני עסקים לכפרים הקרובים בסביבה.

הוא ריבר-ערבית?

אבי ריבר ערבית יותר טוב מערבים.

ואתה?

אני יודע קצת, אבל הוא הכיר ודיבר את כל הדיאלקטים באופן שוטף.

לא חונכת לשינאטי-ערבים?

היפך הגמור. האוכלוסיה הזאת — התרבות, המסורת, עצם הנוכחות שלה, הכפרים שמסביב, עצייהאקריה, הקוארינה, גררות הצבר, ריח הזעתר, הבצל, הטבק, הגללים, הפיתות שאפו על הסאבון, הקפה שנתשו, החמורים, החומס, הטחינה, הכבש על האש, הפרדסים, הכרמים, השרות, הניחוחות — כל אלה הם חלק בלתי נפרד מההוויה שלי.

פתח כראשון בית-חרושת לגזוז, והיה מוכר את התוצרת ב-1935. מכיוון שלערבים היה קשה לבטא שמות, הם היו מרכיבים כינויים לפי המיקצוע. אז המישפחה שלי היתה אברג'וז.

ואתה נולדת אחרי כל זה.

אני נולדתי ב-1935, אבל אני מכיר את כל המציאות מן הסיפורים של אבי, של סבי ושל בני-מישפחה אחרים וחברים.

סבא שלי היה מספר המון סיפורים. הרבה סיפורים שלו, שפירסמתי פעם בדיעות, הפכו לפולקלור ונשכח המקור.

הוא סיפר, למשל, שבאחד במאי 1919 הוא ישב עם עוד כמה איכרים בבית-המרזח של המושבה, שזה היה מרכז העיירה, לשם היו באים האיכרים אחרי יום-עבודה כדי לשתות ולהעביר את הזמן בוויכוח-פרלמנט. זהו, אגב, ראשיתו של פרלמנט-ראשון. פיתאום הם שמעו צעקות „לחם! עבודה!“ הם ראו עשרות בחורים צעירים חבושי קסקטים צועדים בסך כרוחב הראשי המאובק של העיירה, מנופפים באגרופים, וצועקים: „לחם! עבודה!“

הסבא שלי התפעם מאוד מאחד המפגינים, שנראה כחור בריא ומוצק, כולו שרירים. הוא קרא לו ושאל אותו אם הוא רוצה עבודה. התחיל עליו בארשת של פליאה ותימהון ואמר: „יש פה כל-יכך הרבה, למה נטפלת דווקא אליי. עשיתי לך משהו רע?“

בשנה אחרת, באחד במאי, הסבא שלי קם כהרגלו ב-5 בבוקר, ושמע צעקות מהחצר „לחם! עבודה!“ הוא פתח את החלון וראה עשרות חברה צועקים: „פועלי כל הארצות התאחדו!“ אז הוא צעק להם בחזרה: „תתאחדו, אבל לא אצלי בחצר!“

לסבא שלי היה חושי-הומור אדיר, שאבי ירש ממנו, ואני חושב שבלי הומור קשה מאוד לחיות בארץ-ישראל.

בעצם, מי שהקים, או יצר, את הלאומנות הפלסטינית, היו אנשי העליה השניה, שניסו לזרוע כאן בארץ את רעיונות המהפכה הבולשביקית באופן מלאכותי. לפני כן לא היתה ישות פלסטינית ואולי גם לא היתה ישות ישראלית. אלה היו פלחים מוסלמים ואלה פלחים יהודים. אנשי שיבת-ציון ראו באוכלוסיה המקומית חלק בלתי-נפרד מהארץ הזאת שצריך לחיות איתה, לא לנשל ולא לגרש. והו בדיוק מה שעשו אנשי העליה השניה — גירשו אותם גישלו אותם וגולו את פרנסתם.

גם זאב ז'בוטינסקי אמר שצריך לחיות איתם, שככתב בשירו שחן נדון לירון את השורה המפורסמת: „שם ירווה לו בשפע ואושר בן ערב,

בחדר-העבודה בבית, ליד תמונות מימי בהונתו כיועצו של בגין, גם נשיא-המדינה הוא מינוי פוליטי

מאוד מן הארגומנטציה שלי, ובתוך עשרה ימים העבירו אותי ועוד ארבעה מתבריי לחיל-הים.

זו היתה הפעם הראשונה שגיליתי איזה כוח עצום יש לכתובה.

אז החלטת להיות עיתונאי?

כן. עסקתי בכתובה גם בגימנסיה, אבל בצבא גיליתי את הכוח של הכתיבה.

עברת לחיל-הים. ומה עשית שם?

שיבצו אותי במחלקת-מיצעים כמוכ"ם, אבל זה לא מצאתי בעיניי. ניסיתי להתקבל לקומנדו-הימי אבל היה חסר לי מישקל. אז כתבתי מיכתב לקפטן של הפריגטה שעליה שרתתי, ואמרתי לו שאני לא רוצה להיות מוכ"ם. הוא קרא לי אליו ואמר שהוא רואה שאני יודע לכתוב, שהוא מחפש מישהו כזה, וביקש שאוציא את העיתון של האוניה. הוא מינה אותי כמוכיר-האוניה, שזה היה משהו כמו ראשילי-שכתב-ראשי-משמלה, ואמר שבזמני החופשי אוציא את העיתון.

בסך. אז היה באוניה בחור בשם ירון ליוואי, שהיה לו כישרון עיתונאי נדיר. כשאני התגייסתי הוא השתחרר, אבל הוא כבר יצר את העיתון, ומשם יכולתי להמשיך. הוא קרא לעיתון קרש. והיתה לו אוידיאלוגיה לשם. הוא הסביר שהאמת היא כמו קרש. לא ניתן להטביע אותה גם אם תזרוק אותה למים, היא תשוב ותצוף. זה היה עיתון לוחם בעד זכויות הפרולטריון של האוניה, הסיפונאים, המכונאים המלחים הפשוטים.

כמה אנשים היו על האוניה?

200 איש. אני הקמתי מחדש את מערכת קרש. היו כתבים בכל סיפונאי האוניה.

„שלוש השנים שעבדתי במחיצתו של בגין היו עבורי בית ספר גבוה מאוד לעיתונאות זו היתה הזדמנות להכיר את העיתונות מצידה השני“

העורך הגראפי היה ברנש מור, מוזקו, משלומפר, בעל כישרון אדיר, קוראים לו אייגוס, הירוע יותר כיגאל תומרקין. ואו, פיתאום, כל ההווי של האוניה היה מסביב לעיתון. היינו יורדים על הרס"ר, מתעללים בטבח, משמיצים את האפסנאי, לחמנו על זכויות-המלחים.

העיתון היה כלי-כך פופלארי, שגם מקפרי אוניות אחרות רצו אותו, והוא הפך לעיתון של כל השייטת.

זה היה עיתון יומי, ולקראת השקיעה היו מסתדרות חמש אוניות-השייטת, בשורה והיינו מעבירים בחבלים את הגליונות של קרש מאוניה לאוניה. זה היה חלק מאימון העברת-ציד, לפעמים אפילו בתנאי-קרוב.

היו בעיתון גם טורי-כילות, ואנשים היו באים ובוכים כמוכירות שנוציא קטעים עליהם, שמא העיתון יגיע לנשותיהם או לחברותיהם שעל החוף. או ראיתי איזה כוח יש לעיתון, הקצינים רעדו מפנינו.

העיתון היה מרכז-החיים של מאות אנשים ששרתו בפריגטות, ובמיצעים-סיני יצאו למסע שנמשך שלושה חודשים מסביב לאפריקה, (המשך מעמוד 42)

ענת סיגל, מייסדת העולם הזה

ליד סאדאת ובגין

הרגשתי שמיציתי את עצמי מוקדם מדי...

קשה לי מאוד לתאר את ארץ-ישראל בכלי הדברים האלה, ארץ-ישראל האמיתית. אני זוכר את הביקורים של השייחים אצלנו בבית. כמו הציפים של האינדיאנים, היו באים אלינו לעשן את מיקטרת-השלום. הייתי מקשיב בהערצה לכל השיחות שאבי היה מנהל איתם בשפתם, עם כל הטקס של קבלת-הפנים והמסורת של הכנסת-אורחים שהוא למד מהם. ואני זוכר באיזה כבוד היו מקבלים אותנו כשהיינו באים אליהם לכפר או למאהל.

לאבא שלי קראו חוג'ה אברג'וז.

מדוע?

בזמן מילחמת-העולם הראשונה, כאשר החקלאות היתה כפשיטת-הדגל, כי לא היתה כל דרך לשלוח תפוחים ויינות לחו"ל, הסבא שלי

אתה גדלת על בירכי תורתו של ז'בוטינסקי?

לא בדיוק.

היתה בבית אורינטציה פוליטית?

המישפחה שלי השתייכה לציונים הכלליים, כמו כל האיכרים במושבות, רק אחר-כך הציונים הכלליים הפכה למיפלגה של סוחרים ואנשי עסקים.